

Sprejemajo se v to šolo pred vsem Štajarci, kateri so sedemnajsto leto in ljudsko šolo dovršili. Kdor je spodnjo gimnazijo, nižo realko, mestjansko ali kmetijsko šolo dobro dognal, ali pri posebni skušnji dokaže, da ima dovolj pričetnih znanosti, more takoj v drugi tečaj stopiti. Učenci tega zavoda imajo ali štipendije ali pa ob svojem živé. Štipendisti dobivajo v zavodu stanovašče, obleko in živež. Učenci, ki ob svojem živé, morejo le, kolikor še bo prostora ostalo, v zavod se sprejeti in plačajo za preskrbovanje 200 gld., toda za obleko sami skrbé. Ti kakor tudi vsi drugi zunaj zavoda bivajoči učenci plačajo vsakega pol leta naprej 24 gold. učnine; oproščenje more le deželni odbor dovoliti. Deželni odbor sprejema one, katerim se štipendije podelijo, pa tudi one, za ktere okrajni zastopi, društva ali zasebniki brezplačna mesta ustanovijo, za ktera imajo pravico, prosilce deželnemu odboru predstavljati (prezentirati). —

Dobro bo — po pravici pravi „Slov. Gosp.“ — nekoliko počakati, da vidimo sad te šole in zlasti, kakošen da bode poduk? Čudno je, da naučni načrt čisto molčí o slovenskem jeziku! To je, kar nam dvome vzbuja, ali bo ta naprava za nas Slovence res koristna? Tudi učnina letnih 48 gold. je vse previsoka! Kdo bo zmagal stroške, ki znašajo na leto blizo 300 gold.! Če se je hotelo posebno na manjše posestnike gledati, morala bi tudi vsaj učnina veliko ceneja biti. — Kakor pa zdaj stvar stoji, morejo le — premožni Nemci svoje sinove v to šolo poslati“. — Tedaj spet le šola „ad majorem Germaniae gloriam“! Potlej pa pravite: „Slovenec je neumen; ne zna napredka“. Gotovo je slovenski Štajarec bistrejše glave nego nemški, česar se vsak lahko prepriča, kdor se čez Mürzthal na kolah pelje čez Semering na Dunaj; al če Slovencu zapirate šole, kako neki more svoj talent rabiti za napredek?

Na koliko dobri stojijo zakupniki (najemniki) občinskega lova za poškodbe po divjačini.

Grof Alfred Ch. je na dražbi dne 26. junija 1869. leta od c. kr. okrajnega poglavarja v St. V. v zakup (najem, štant) vzel lovsko pravico E.-ske občine za ponujeno zakupnino. V §. 10. zakupne pogodbe se je grof zavezal, neposrednje dober stati za vsako škodo, katero stori divjina brez izjeme plemena poljskim pridelkom in sadnemu drevju zemljiških posestnikov in škodo v dveh dneh pozvedeti.

Med tem, ko je bila lovska pravica v zakup vzeta, so trije zemljiški posestniki Anton H., Janez W. in Neža N. iz St. Ožbalta po zajcih veliko škodo na svojih sadnih drevesih trpeli. Ker se je grofovsko oskrbnništvo v E. vstavljalo, zahtevano škodo povrniti, so se zemljiški posestniki obrnili do c. kr. okrajnega glavarja v St. V., kateri je škodo po komisiji pozvedeti dal in na podlagi pozvedka te reči z odločbo dne 1. julija 1871., nanašaje se na ministerski ukaz dne 14. julija 1859. (drž. zak. št. 128) spoznal. Alfred grof Ch. kot lovski zakupnik je dolžen, Antonu H. škodo od 104 gold., Janezu W. škodo od 50 gold., in Neži N. škodo od 56 gold. 50 kr. storjeno na njihovih sadnih drevesih povrniti in komisijske stroške v znesku 12 gld. 30 kr. a. v. plačati. Ta odločba opira se na sledeče razloge: Lovska postava od 1786. leta (§§. 2 in 15) priznava zemljiškimi posestnikom povračilo po divjini storjene škode; omenjeni trije posestniki imajo tedaj pravico do povračila škode vsled komisijskega zapisnika pozvedene, in Alfred grof Ch. je tem bolj vezan jo plačati, ker je to zavezo v dotični zakupni pogodbi vrh tega še naravnost prevzel.

Na pritožbo grofa Alfreda Ch. pa je deželna vlada v K. z ukazom dne 3. avgusta 1871. l. odločbo c. k. okrajnega glavarja iz sledečih razlogov zavrgla: Po §. 11 lovske postave 1849. leta imajo posamesni zemljiški posestniki svojo pravico do povračila po divjini storjene škode vtrjevati le zoper posamne in skupne osebe po navedeni postavi za lovstvo poklicane. Oblast loviti in streljati imajo pa razun slučajev v §§. 4 in 5 navedenih, po §. 6 le občine (soseske). Da občine imajo ali po zakupniku ali po izvedencih (§. 7) loviti in streljati, ne prenareja vodila, da imajo občine kot take oblast loviti in streljati, in pogodbe med občinami in zakupniki sklenjene nimajo nobene moči na razmere med občinami in zemljiškimi posestniki. Pravni nasledki iz zakupne pogodbe izvirajoči imajo le za občine in zakupnike vezavno moč, in sicer takošno, da občine, ktere po postavi posamesnim zemljiškim posestnikom za škodo po divjini storjeno neposrednje dobro stojé, smejo odškodovanje tirjati od zakupnikov po njih postavljenih. O tej odškodbi mora pa civilni sodnik odločevati, ker politični oblastniji gre po ministerskem ukazu dne 14. julija 1859. leta le odločevati o povračilih po divjini storjene škode zemljiških posestnikov zoper osebe, ki imajo oblast do lovsstva in med zakupnikom od njih postavljenim. Toraj ni pritožnik za škodo, storjeno Antonu H. in tovaršem, ampak občina v St. Ožbaltu zavezana; občini St. O. se vendar pridržuje pravica, odškodovanja iskati pri Alfredu grofu Ch. po redni pravni poti.

S to odločbo vendar niso zadovoljni bili niti oni trije zemljiški posestniki, niti C.-ska občina, čije je lov, temuč so zoper to podali pritožbo na ministerstvo. V pritožbi so sosebno spodbijali deželno-vladino tolmačenje §§. 6, 7 in 11 lovske postave 1849. leta. Da imajo pravico od zakupnika odškodovanje tirjati, nedvomno izhaja iz ministerskega ukaza 1852. leta, ker po §§. 1. in 10. se lovska pravica občinam odkazana ne sme drugače izvrševati, kot po zakupu, in po §. 3. navedenega ukaza je občina kot taka popolnoma izločena iz zakupa. Izrek deželne vlade, da zakupna pogodba nima nobene moči na zveze med občino in zemljiškimi posestniki, se razjasni le s tem, da je bil §. 10. zakupne pogodbe popolnoma prezrt: pravnoveljavna pogodba je po določbi deželne vlade popolnoma ovržena, pogodba, ki se v nobenem oziru nad postavo ne spotika. Napotenje na pravno pot podira popolnoma ukaz dne 14. julija 1859., kateri odločbo o vseh pravicah do povračila po divjini storjene škode izklevnično političnim oblastnijam odkazuje.

Ministerstvo je z odločbo dne 16. septembra 1871. leta pritožbo vslišalo in odločbo c. kr. okrajnega glavarja potrdilo, ko je odločbo deželne vlade ovrгло, njene razloge kot nevtrjene zavrniši, „ker na podlagi §. 11 lovske postave dne 7. marca leta 1869. v zvezi z ukazom dne 7. grudna 1852. leta imajo posamesni zemljiški posestniki svojo pravico do povračila po divjini storjene škode iskati zoper zakupnike lova kot osebe, ki imajo zasebno pravico do lova“.

„Pravnik slov.“

Politične pridige.

Spisuje Fr. Jaroslav.

„Delajte za narod slovenski, dokler ga kaj imate; kajti utegne se zgoditi, da ga bode iskali, pa ga ne bode več“.

Vsak človek ima svoje muhe; to nam spričuje naš Valentin Vodnik, ki piše, da „muhe so gnale ga v samostan“. Tudi jez imam svoje muhe, ki so izrojile

v političnih pridigah za kratek čas. Komur ne bodo po volji, naj odpre okna in duri, ter jih prepodi, ali pa naj jih pobije s pokalico. Toliko za predgovor in zagovor. Sedaj pa pričnimo! —

V prvi politični pridigi hočem govoriti, to je, pisati od „delalnosti za Slovenijo“. Ve pa, ljube „Novice“, odločite mi potrebni prostor!

I.

Blagor njemu, komur bije srce za milo Slovenijo; on ovije svoje ime s spoštovanjem. Vsak slovenski rodoljub mu bode rad segel v pošteno desnico, po smrti pa ga čaka hvaležnost rojakov, kakor navadno vseh onih, kateri pospešujejo pravi razvoj svojega naroda. To nam spričujejo slavni možaki pri vseh narodih starodavnega in novega sveta. Pa tudi že v življenji žanje taki rodoljub ogromno pohvalo, ter vživa vdano ljubezen svojih hvaležnih sorojakov.

Tak rodoljub pa vrlo koristno deluje na svoje rojake; kliče in vabi jih, naj bi pustili ono, kar je tuje, a zlasti če je škodljivo, ter naj bi raje z vsem srcem in z vso dušo se oklenili svoje domovine in svojega naroda, ter le za-nj živeli, za-nj delali, za-nj žrtvovali, za-nj trpeli in za-nj umirali. O blagor njim, ki hodijo po teh potih! Blagor njim, ako zvesti ostanejo do zadnjega izdihljeja! Njih čaka velika hvaležnost potomcev.

Tudi mi Slovenci, do zadnjih let komaj poznani, silno zaničevani in zametani od lahonov, magjaronov in nemškutarjev, smo že imeli in še imamo mož, ki so nas budili, ter tudi sedaj budé iz dolgoletnega duševnega spanja. Budé in kličejo nas na delo za slovensko domovino, za slovenski narod! Budil in klical je Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik, ki je pel:

Za pevke slovenske
Živim in gorim!

Budil in klical je na vse zgodaj, ko je, dejal bi, narod slovenski še trdo spal, vkovan v lahonsko in nemškutarsko naročje. Budil in klical je Vodnik po svojih pesnih, po svojih „Novicah“, po svoji slovnici. Stojé na Vršacu je glasno zapel kmetiško budnico, ki se preoblečena glasi tako-le:

Le delaj, le delaj, slovenska modrica,
Dalj bodo se vile spod stroja ti knjige!

Nastopil je nov slovenski goslar Prešeren, pevec vedno mlade, vedno žive ljubezni. Ktera slovenska gospodičina ne pozná njegovih poezij? O kako marsiktera zdihuje, kakor njegov „Učenec“ na pepelnično sredo:

O, predpust! ti čas presneti,
Da bi več ne prišel v drugo!
Si omožil dokaj deklic,
Mene pa si spet izpustil!

Povedal nam je Prešeren, ta kralj jugoslovanske lirike, ta tekmeč vseh tujih lirikov, da „pol sveta je našega“, ktereга z malim izjemkom, vlada beli car. Na tleh so ležali „Slovanstva stebri stari“, sedaj pa vstajajo. Čarodejna beseda „narodnost“ jih izbuja, da jih je že videti kot listja in trave.

Oglasile so se 1843. l. „Novice“, ter začele učiti a, b, c, in tako naprej; začele so prav od kraja, prav pri korenini, kajti iz korenine priraste deblo z vejami, cvetjem in sadom. Imenovale so se zatega del kmetijske, obrtnijske in — narodne. Zbirale so okrog sebe različne elemente, in kdor je poslušal jih, kdor je sprejel njih nauk, prerodil se je v pravega Slovenca in Slovenko.

Od leta 1843. že vedno kličejo in vabijo na delo, al s prva se je le malo oglasilo delalcev, kajti človek z nemškim in italijanskim duhom opojen nerad kaj učini za Slovenijo. Al „Novice“ zatega del niso izgubile srčnosti in potrpežljivosti. Budile so naprej in na-

prej. In gledi! napoči nam pomembe polno 1848. leto, ko je politični vihar stresal cesarstvo avstrijsko. Vzdignili so se oholi Magjari in nemirni Italijani proti svojej pravej dinastiji. Uboga Avstrija v smrtnih težavah pokliče na pomoč svoje zveste sinove, pokliče jih po pravem imenu: „Slovenci in Hrvatje, Čehi in Slovaki, pomagajte mi! Italijan in Magjar me bijeta! In vzdigne se jugoslovanski sokol, nesrečni ban Jelačić, vzdigne s svojim jatom, ter letí v nemirno nemško gnjezdo Beč, kričé: „Gdje aula?“ ter pokaže, koliko premore hrvaška mišica. Tudi beli car, stric avstrijskih Slovanov, poklican na pomoč, pošlje oddelek svoje armade, ki prav pošteno našeška nepokorne Magjare. In v tistem viharnem letu se je predramila kralj Matjaževa vojska v Sloveniji. Slavno je zarožljalo njeno orožje, pokazala je, da je le spala, a da ni še mrtva, čeravno so nemškutarski in lahonski krokarji že dalj časa v celih tropah obletovali sivega starca — Triglava.

Ali v otetem Beču je narastel „potok“ ter „završal“ in poplaval celo cesarstvo, in narodne cvetlice, ki so bile tako bujno pognale, so konec vzele; le malo se jih je ohranilo, in sicer bolj po višavah. Na to je nastopil ledeni mraz absolutizma, ki je zadrževal narodno gibanje in življenje do 1859. leta. To leto pa je posijalo solnce ravnopravnosti, čeravno so pred slovenski prag se vsuli le redki in slabi žarki. In kedar se je zemlja narodnosti malo ogrela, sopet so pognale nove narodne cvetlice po raznih gredicah, viših in nižih; tudi bele lilije so se pokazale tu pa tam. O kako vesel je bil oča „Novičar“, kako pomlajeno je bilo njegovo obličje, kako zadovoljen, kako rajsk smehljaj se je zibal okrog njegovih usten. Bolj po koncu je začel nositi glavo.

In porodili so se še drugi budilci naroda, ki kličejo na delo svoje rojake, kličejo mlade in stare, premožne in ubožne, imenitne in priproste, in mnogi so popustili lahonstvo in nemškutarstvo, ter se vstopili pod vihrajočo zastavo Slovenije. —

Sedaj pa, ljubi bralci in bralke, prosim potrpljenja, da peró omočim!

Národne stvari.

Drugače govorijo, drugače delajo.

Franc Deak, dandanes gotovo prvi Magjar, je o ogerskem zboru, ko je bila razprava o novi gimnaziji s srbskim jezikom v Novem Sadu, prav lepo govoril o národnem pravu; al če vidimo, da Magjari v Translajtániji isto tako gospodarijo kakor nemčurji v Cislajtániji, ne moremo si misliti družega nego to, da drugače govorijo, drugače pa delajo. Al čujmo besedovanje Deakovo: „Kar se tiče narodnega vprašanja — pravi — sem že davno svojo misel razodel o narodni pravici. Vsaka narodnost, če tudi ni politična (to je — če tudi ne vlada kakor magjarska ali nemška) ima pravico, da se jej dadó pomočki in sredstva, svoje otroke odgojevati in izobraževati. Naj bi bilo v deželi 300 gimnazij, naj bi jih bilo toliko, da se najde v vsakem okrožji na 6 milj ena, bode vendar izobraževanje mladine prav težko, ako se na gimnaziji ktereга kraja ne uči v tistem jeziku, kateri je v onem kraji domač. Le spomnimo se, kako da smo se v mladosti ubijali, ko smo morali v tujem, v mrtvem jeziku (namreč latinskem) učiti se; pogledjmo pa, kako se mladini zdaj učenje olajšava, ko se v maternem jeziku podučuje. Taka je tudi pri družih narodih. Ako jih slišimo, da se njih otroci učiti morajo v magjarskem jeziku, ktereга čisto